

**Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry.
- Socialrättsliga sällskapet i Finland r.f.**

Sosiaalihuoltolakia valmistelevalle sosiaali- ja terveysministeriön työryhmälle

Suomen sosiaalioikeudellinen seura ry haluaa kunnioittavasti kiinnittää huomiotanne seuraaviin seikkoihin sosiaalihuoltolain jatkovalmistelussa. Lausuntomme pohjana on LUONNOS 23.2.2012/VV.

A) Soveltamisala määriteltävä kotikuntaan

Luonnoksen 2 §:n soveltamisala tulisi olla täsmällisesti määritelty siihen kuntaan, jossa palvelun saaja asuu. SOTE – alueen tai muun tällaisen kuntien yhteistyön tilanteessa henkilön asuinkunnan tulee kantaa viimekätinen vastuu palvelun saatavuudesta. Tätä kotikunnan vastuuta ei ole syytä hämärtää uudessa laissa. Laissa on käytettävä termiä ”kotikunta”, koska kotikuntalain mukaan muuttaja voi itse määritellä, onko kirjoilla entisessä kotikunnassaan vai uudessa esim. asumispalvelun mukaisessa kunnassa.

B) Yleislaki ennen erityislakia, kuitenkin eräin poikkeuksin

(2 § 2 momentti) Erityislaeissa, kuten vammaispalvelulaissa ja kehitysvammalaissa, palvelut on yksityiskohtaisesti määritelty. Ne ovat myös suurelta osin käyttäjilleen maksuttomia tai maksujen suuruus on laissa täsmällisesti määritelty. Sen sijaan vain osa sosiaalihuoltolain palveluista on säännelty asiakasmaksulaissa ja muiden sosiaalipalvelujen maksut ovat kunnan itsensä päätettävissä. Nykyisen sosiaalihuoltolain mukaiset tukipalvelut ovat asiakasmaksulain ulkopuolella. Kun kunnilla on oikeus määrätä palvelumaksut vapaasti, voi asetettu

hinta usein ylittää asiakkaan maksukyvyyn. Siksi asiakkaalla tulisi olla mahdollisuus valita palvelut sosiaalihuoltolain ja erityislain kesken edullisuusperiaatteen mukaan. Jos erityislain perusteella saatava palvelu on saajalleen maksuton, tulee asiakkaan voida valita tämä itselleen edullisempi vaihtoehto yleisen sosiaalipalvelun sijaan. Suomessa lisääntyvä köyhtyminen kasvattaa lisää niiden asiakkaiden määrää, jotka eivät voi ottaa vastaan kunnan palvelua korkean asiakasmaksun vuoksi. Leimaavuus voi liittyä joihinkin erityislakeihin perustuviin palveluihin, mutta tämä periaate väistyy asiakkaan näkökulmasta silloin, jos asiakas ei tulotonsa pienuuden vuoksi voi ottaa vastaan sosiaalihuollon maksullista palvelua. Normaalisuuspyrkimys on sinänsä oikea tavoite, mutta kuntien perimät korkean palvelumaksut estävät periaatteen toteutumisen käytännössä. Kunnallisveroa maksaessaan palvelun tarvitsija on osallistunut palvelun järjestämiseen.

C) Omaishoidon tuki ei ole erityislainsäädännön mukainen palvelu

Omaishoidon tuki ei ole sillä tavoin erityislainsäädäntöä, että sosiaalihuoltolain yleislakina tulisi aina mennä omaishoidon tuen edelle. Omaishoito ei useinkaan yksin riitä asiakkaan tarpeiden tyydyttämiseksi, vaan hoidon tueksi tarvitaan myös kunnan antamia sosiaalihuollon palveluja. Tämä on todettu myös omaishoidon tuesta annetussa laissa (937/2005), jonka 2 §:n mukaan omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista tarvittavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Palveluista puhutaan myös omaishoitolain 7 §:ssä, jonka mukaan omaishoidon tuesta on laadittava yhdessä hoidettavan kanssa hoito- ja palvelusuunnitelma, johon tulee kirjata hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö, sekä omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaalihuollon palvelujen määrä ja sisältö. Omaishoidon tuessa on kysymys kokonaisuudesta. Omaishoidon onnistumiseksi ja tueksi annetaan sekä hoidettavalle ja hoitajalle kunnasta sosiaalipalveluja, josta sovitaan tarkemmin laadittavassa hoito- ja palvelusuunnitelmassa.

Esitämme kuitenkin 2 §:ää täydennettäväksi:

Henkilön, perheen ja yhteisöjen sosiaalisen tuen tarpeisiin vastataan ensisijassa tämän lain nojalla kuitenkin niin, että omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) mukainen omaishoito koostuu omaishoidon ja tämän lain mukaisten palvelujen kokonaisuudesta. Henkilölle ja perheelle on järjestettävä erityistä tukea sosiaalihuollon erityislainsäädännön nojalla, jos riittävää ja sopivaa tukea ei tämän lain mukaisesti voida turvata. Jos kuitenkin riittävää ja sopivaa tukea voidaan turvata sekä tämän lain että erityislainsäädännön nojalla, on asiakkaalla oikeus valita palvelu, joka paremmin vastaa hänen taloudellisia mahdollisuuksiaan suoriutua hänelle palvelusta aiheutuneista kustannuksista. Jos palvelu on erityislainsäädännössä säädetty maksuttomaksi, on asiakkaalla oikeus valita tämä ilmainen palvelu maksullisen sosiaalipalvelun sijasta.

Esitämme, että 2 §:n 2 momentin loppuun lisätään luettelo niistä erityislaeista, jotka ovat käytettävissä silloin, jos riittävää ja sopivaa tukea ei sosiaalihuoltolain mukaisesti voida tur-

vata. Erityisen tärkeää on myös, että 2 §:ssä mainitaan konkreettisesti, mitä palveluja ja tukitoimia laki koskee. Muutoin asiakkaat eivät tiedä, mitä palveluja he voivat anoa ja koko laki ja sen merkitys jää asiakkaille hämäräksi. Ehdotamme, että 2 §:ään lisätään nykyisen sosiaalihuoltolain 3 luvun 17 §:n mukainen luettelo palveluista ja niiden tarkempi määrittely nyky-laissa ja –asetuksessa. Erityisen tärkeä on sosiaalihuoltoasetuksen 9 §, jossa on lueteltu tarkasti kotipalvelujen sisältö. Säännöksen tärkeyttä korostaa se, että yhä useammat vanhukset ovat kotona palveluiden varassa.

D) Riittävät määrärahat sosiaalihuoltoon tulisi määritellä laissa tarkasti

Luonnoksen 4 §:ssä kunnan velvollisuutta varata sosiaalihuoltoon riittävät määrärahat ei ole kirjattu riittävän vahvana, vaikka määrärahat ovat ratkaisevia palvelujen saatavuudelle. Ehdotamme, että luonnoksen 4 §:n 1 momenttiin kirjataan sama periaate kuin kuntalain 65 §:ssä. Lisäksi periaatetta sosiaalihuoltoon varattavista riittävästä määrärahoista tulisi vahvistaa lisäämällä 4 §:n 1 momentin loppuun uusi virke. Säännöksessä tulisi ottaa huomioon perustuslain 19 §:n 1 momentti : ”Jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon”. Perustuslain 19 §:n 1 momentin mukaisissa tilanteissa kunnan tulee antaa sosiaalipalvelu tai tukitoimi asiakkaalle määrärahoista riippumatta, joten tämä tulisi kirjata myös sosiaalihuoltolakiin:

Kunnan on otettava talousarvioonsa riittävät sosiaalihuollon edellyttämät määrärahat kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti. Mikäli jälkeensä tulee ilmi, että kunta on ottanut talousarvioonsa liian pienen määrärahan ja kuntalaiset jäävät tämän vuoksi ilman tarvitsemiaan palveluja, on sosiaali- ja terveysministeriöllä oikeus periä sosiaalihuollon laskennallinen valtionosuus kunnalta takaisin. Perustuslain 19 §:n 1 momentin palvelut ja tukitoimet on järjestettävä määrärahoista riippumatta.

Ongelma valitettavan yleisestä alibudjetoinnista sosiaalihuollon määrärahoissa voitaisiin estää, jos sosiaalihuollon laskennallinen valtionosuus voitaisiin periä kunnalta takaisin. Tätä lisäystä puoltaa myös se, että apua tarvitseva kuntalainen ei voi valittaa kunnan päätöksestä määrärahan loppuessa kesken. Valitus ei auta, koska kunnalla katsotaan olevan itsehallintonsa perusteella oikeus tehdä myös alijäämäisiä talousarvioita. Tällainen asiantila ole vuoden 2000 perustuslain eikä etenkin sen 19 §:n mukainen.

Lisäksi 4 §:n 2 momentissa tulisi olla maininta palvelun saatavuuden esteettömyydestä seuraavasti:

Kunnan on sosiaalipalveluja ja muita tukitoimia järjestäessään huolehdittava niiden esteettömyydestä ja yhdenvertaisesta saatavuudesta alueellaan.

E) Väestön hyvinvoinnin edistämisen sanamuotoa tulisi vahvistaa

Luonnoksen 6 §:n 1 momentissa tulisi viitata tavoitteeseen ehkäistä syrjäytymistä kunnan keskeisenä toimintana. Etsivä sosiaalityö on keskeinen tapa ehkäistä syrjäytymistä ja siksi tämä toimintamuoto tulisi laissa sanoa implisiittisesti. Ehdotammekin 6 §:n 1 momentin viimeiseen virkkeeseen seuraavaa:

Kunnan on etsivällä sosiaalityöllä pyrittävä ehkäisemään epäkohtien syntymistä ja asukkaidensa syrjäytymistä sekä toiminnallaan pyrittävä poistamaan haittoja, jotka rajoittavat kuntalaisten toimintamahdollisuuksia ja osallistumista.

Syrjäytymisen ehkäisemisen tulisi olla korostetusti esillä uudessa laissa. EU:n Lissabonin sopimus edellyttää jäsenvaltioita toimia syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja köyhyyden vähentämiseksi vuoteen 2020 mennessä. Kuntien tulee julkisen vallan käyttäjinä ja sosiaali- ja terveyspalvelujen käytännön toteuttajina osallistua sopimuksessa mainittujen tavoitteiden toteutumiseen. Lisääntyvää syrjäytymistä ja köyhyyttä on voitava torjua valtion ja kunnan yhteistyöllä.

F) Köyhyyden ja syrjäytymisen ehkäisy tutkimuksen kohteeksi

Myös luonnoksen 7 §:ssä tulisi luonnosta selkeämmin mainita syrjäytymisen ja köyhyyden lisääntymisen ehkäisy. Selvitys kerran valtuustokaudessa ei siksi ole riittävä. Tärkeää on, että potilas- ja kansalaisjärjestöjä kuullaan ja heidän näkemyksensä otetaan huomioon kunnan sosiaalihuoltoa toteutettaessa. Ehdotamme luonnoksen 7 §:n 1 momentin muuttamista seuraavasti:

Kunnan on vähintään kaksi kertaa valtuustokaudessa kerättävä asukkaiden näkemyksiä väestön hyvinvoinnin tilasta ja sosiaalihuollon toimivuudesta kunnassa sekä varattava heille mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa hyvinvoinnin edistämisen tavoitteiden asettamiseen ja niitä tukevien toimenpiteiden määrittelyyn. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota köyhyyden ja syrjäytymisen kehitykseen kunnassa ja kehityksen suhde kunnan toteuttamaan sosiaalihuoltoon. Selvitystä tehtäessä kuullaan kunnassa toimivien potilas- vammais- ja muiden kansalaisjärjestöjen näkemyksiä ja otetaan tieto huomioon strategisessa suunnittelussa.

G) Raportteja tehtäessä on kuultava järjestöjä

Luonnoksen 8 §:ään tehtävät ehdotukset ovat kannatettavia. Olisi kuitenkin hyvä, että säännöksessä vielä selvemmin korostettaisiin potilas- vammais- ja kansalaisjärjestöjen sekä asiantuntija- ja ammattijärjestöjen jatkuvaa kuulemista hyvinvointikertomusta laadittaessa.

H) Sanamuoto "kunta voi" tulisi poistaa luonnoksesta

Luonnoksen 11 §:ssä todetaan, että ”kunta voi järjestää kotikäyntejä henkilön tai perheen hyvinvoinnin arvioimiseksi ja edistämiseksi...”

Ilmaisusta ”kunta voi” tulisi lainsäädäntötasolla luopua kokonaan; ”voi” -sanamuodolla laki koetaan kunnissa vain ohjeelliseksi ”soft law” – lainsäädännöksi. Tällöin laki voidaan jättää noudattamatta eivätkä sosiaalihuollolle asetetut tavoitteet toteudu. Lain sanamuodon on oltava velvoittava ja ehdoton, jotta sitä kunnissa noudatetaan. Ehdotamme luonnoksen 11 §:n alun muuttamista seuraavasti

”Kunnan on järjestettävä kotikäyntejä henkilön tai perheen... ”

I) Sosiaalihuoltolaissa ei saa viitata asetukseen

Luonnoksen 22 §:ssä esitetään, että tarkempia säännöksiä julkistettavista tiedoista voidaan antaa sosiaali- ja terveysministeriän asetuksella. Katsomme, että kaikki asiat tulisi säätää laissa eikä erillisissä asetuksissa, koska laki koskee kansalaisten oikeuksia ja velvollisuuksia.

J) Kunnan velvollisuus järjestää laitoshuoltoa on luonnoksessa sanottu liian yleisesti

Luonnoksen 26 §:n 2 momentin sanamuoto laitoshoidon järjestämisestä antaa kunnille liikaa vapauksia ja enemmän hämärtää kuin selventää kunnan vastuuta. Jos laissa sanotaan, että *”laitushoitona hoiva ja huolenpito voidaan järjestää vain, jos henkilön tuen tarpeeseen ei voida vasta muulla tavoin hänen etunsa huomioon ottaen”*, vaikeutetaan sanamuodolla monen sellaisen asiakkaan laitushoitoon pääsemistä, joilla on objektiivisen selvä tarve päästä laitushoitoon ja joille kotona annettava hoito ei enää ole riittävää. Kotihoitoa voidaan tällöin pitkittää kohtuuttomasti eri vaihtoehtoja ”kokeillen” ja moni omaishoitaja tai epävirallinen omaishoitaja joutuu jatkamaan hoitotyötään työtään mahdottomissa tilanteissa ja ”pakosta”. Korkean lainsäädännöllisen kynnyksen asettaminen laitushoitoon pääsemiseksi heikentää kunnan hoitovastuuta, sillä väistämättä monen hoidettavan kohdalla laitushoito on ainoa sopiva hoitomuoto. Käynnissä oleva laitosten vähentäminen on jo nyt johtanut kohtuuttomiin tilanteisiin potilaiden hoidossa. Siksi ehdotamme 26 §:n 3 momentin sanamuodon muutosta seuraavasti:

”Laitushoitona hoiva ja huolenpito on järjestettävä kunnan toimesta aina silloin, kun henkilön tuen tarpeeseen ei voida vastata muulla tavoin hänen etunsa huomioon ottaen...”

On laadittava yhtenäiset kriteerit kotona asumiseksi. Jos kriteerit eivät täyty, asiakkaan on päästävä laitushoitoon.

K) Sosiaalinen kuntoutus on määriteltävä toimintojen kautta

Luonnoksen sosiaalista kuntoutusta koskevassa 28 §:ssä kannatamme sitä, että sosiaalinen kuntoutus määritellään toimintojen kautta. Ehdotamme sosiaalista kuntoutusta ja tukea rikosten uhreille ja rikosten tekijöille sekä heidän perheenjäsenilleen (ei pelkästään väkivallan uhreille ja tekijöille).

L) Omaishoidon tuki tulisi sanoa selvemmin luonnoksessa

Luonnoksen 29 §:ssä omaishoidon tuki suhteessa sosiaalipalveluihin jää liian epämääräiseksi, koska omaishoidossa on kysymys omaishoidon tuen ja sosiaalihuoltolain mukaisesti palvelujen kokonaisuudesta. Sosiaalihuollon mukaiset palvelut eivät voi olla ensisijaisia omaishoidon tukeen nähden, vaan molempien lakien mukaisten palvelujen tulee tukea toisiaan omaishoidon onnistumiseksi. Ehdotamme 29 §:n sanamuodon muutosta:

Kunnan on järjestettävä 21 §:ssä tarkoitettussa tilanteessa olevien omaisten ja läheisten tuki:

omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) ja sosiaalihuoltolain mukaisten palvelujen yhdistelmänä siten kuin laissa omaishoidon tuesta (937/2005) on säädetty tai,

jos tämä ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista, järjestämällä heidän jaksamistaan edistäviä ja toimintamahdollisuuksia tukevia, edellä tässä luvussa tarkoitettuja tai muita vastaavia palveluja ja tukitoimia..

M) Sosiaalinen luototus ulotettava kaikkiin kuntiin

Luonnoksen 30 § 3 momentin mukaan kunta voi järjestää päättämässään laajuudessa sosiaalisesta luototuksesta. Sana ”voi” tulee muuttaa tässäkin velvoittavammaksi. Sosiaalinen luototus ei ole laajentunut kunnissa sillä tavoin kuin järjestelmää luotaessa toivottiin, sillä luototusta on saatavilla vain 26 kunnassa. Mahdollisuus sosiaaliseen luottoon on tärkeä tuki pienituloisille henkilöille monissa tilanteissa ja vähentää tarvetta pikavippien ottamiseen. Siksi luototus olisi laajennettava kaikkiin kuntiin. Ehdotamme 30 §:n 3 momenttia muutettavaksi seuraavaan muotoon:

(30 § 3 mom.) Kunnan on järjestettävä sosiaalisesta luototuksesta annetussa laissa (1133/2002) säädettyä toimintaa.

N) Asumiseen liittyvät palvelut velvoittavammaksi

Asumiseen liittyvät palvelut ovat vuosi vuodelta tulleet yhä tärkeämmiksi kunnissa. Laissa tulisi määritellä tarkemmin mitä asumista tarkoitetaan esim. kriisiasunto, tukiasunto, palveluasunto. Monissa pienissä kunnissa ei ole työikäisille tukea tarvitseville esim. vankilasta vapautuville tarjolla mitään muuta kuin kunnallisia vuokra-asuntoja, vaikka tarvittaisiin kriisi- ja tukiasuntoja. Ehdotamme, että työryhmä pohtii asumiseen liittyviä palveluja vielä tarkemmin. Mielestämme luonnoksen 31 §:n alku tulisi muuttaa velvoittavammaksi esimerkiksi seuraavasti:

Kunnan on järjestettävä henkilölle tarpeen mukainen asuminen tilanteissa, joissa henkilö ei kykene itsenäiseen asumiseen.

O) Muun kuin kiireellisen sosiaalisen tuen tarpeen selvittämisessä on oltava täsmällinen määräaika

34 §:n 3. momentin viimeisessä lauseessa oleva määräaika ”viivytyksettä” on käytännössä osoittautunut liian löysäksi ilmaisuksi. Esitämme, että lakiin kirjataan täsmällinen määräaika, esim. ”viikon kuluessa sen jälkeen....”

P) Viittaus sosiaalihuollon asiakaslakiin puuttuu

Luonnoksen 37 §:n tuen ”tarpeisiin vastaamista ohjaavat yhteiset perusteet” luettelosta puuttuu viittaus tärkeään sosiaalihuollon asiakaslakiin. Sitä tulee kuitenkin velvoittavana aina noudattaa sosiaalihuoltoa toteutettaessa. Ehdotamme lisäystä:

10) laki sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksista ja velvollisuuksista (812/2000)

Q) Vastuutyöntekijä on tarpeen

Luonnoksen 38 §:n vastuutyöntekijää koskevaa säännöstä pidämme hyvin tarpeellisena. Tällä hetkellä tällaista henkilöä ei ole, mikä on johtanut avun tarvitsijan pompotteluun luukulta luukulle. Kukaan viranomainen tai virkamies ei ole vastannut asiakkaan kokonaistarpeesta, vaan asiakas joutuu selviytymään yksin.

R) Ilmoitus muulle viranomaiselle asiakkaan tuen tarpeesta on tärkeä

Nykyisin yhteistyövelvoitteet eri viranomaisten välillä sosiaalihuollon asioissa eivät ole riittäviä. Kannatamme luonnoksen 39 §:n sanamuotoa. Olisi kuitenkin syytä lisätä säännökseen, että ilmoitukseen tulee saada asiakkaan suostumus.

S) Sosiaalihuoltolain valitusmahdollisuus tulee ulottua korkeimpaan hallinto-oikeuteen saakka

Luonnoksen 45 §:ssä esitetty muutoksenhakukielto ja 46 §:ssä esitetty valituslupamenettely edellyttävät muutoksia, jotta asiakkaiden oikeusturva toteutuisi nykyistä paremmin. Sosiaalihuollon toteutuksessa haittana on suuri kirjavuus kuntien välillä. Kansalaiset eivät ole perustuslain edellyttämällä tavalla tasa-arvoisia palvelujen saamisessa. Lain nykyinen valituskielto on johtanut siihen, että kunnollisia ennakkopäätöksiä sosiaalihuoltolain soveltamisesta ei ole saatu. Pääsy korkeimpaan hallinto-oikeuteen on estetty ja luonnoksen mukaan tämä asiakkaiden oikeusturvaa vaarantava valituskielto jatkuu edelleen. Asiakkaan oikeusturva edellyttää, että kaikista sosiaalihuollon päätöksistä on voitava valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen saakka. Näin lain soveltamisesta saadaan ennakkopäätöksiä ja yhdenmukaista soveltamiskäytäntöä.

Luonnoksen 45 §:n valituskielto on mielestämme jopa perustuslain ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen vastainen. Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklan mukaan jokaisella on oikeus kohtuullisen ajan kuluessa oikeudenmukaiseen ja julkiseen oikeudenkäyntiin laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa

silloin, kun päätetään hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteenä. Tämä edellytys ei mielestämme sosiaalihuollossa täyty, jos muutoksenhaku katkaistaan alueelliseen hallintotuomioistuimeen. Oikeudenkäynti ei ole oikeudenmukaista, koska lopullinen ratkaisu ylimmältä lain soveltajalta jää saamatta ja muutoksenhakuasteita on vain yksi. Hallinto-oikeudet eivät juuri julkista päätöksiään ja päätökset eri alueilla saattavat olla jopa keskenään ristiriidassa. Sosiaalihuollon lainsäädäntö on joustavaa ja usein yksittäistapauksessa tulkinnanvaraista. Siksi asiakkaan oikeusturvan kannalta on välttämätöntä, että tarvittaessa asiakkaalla on mahdollisuus viedä valituksensa korkeimpaan hallinto-oikeuteen asti. Ehdotuksen 45 ja 46 §:ää tulisi muuttaa esittämäämme suuntaan.

Ehdotamme, että 45 § poistetaan ja 46 §:ssä todetaan, että kaikista lain mukaisista päätöksistä on oikeus valittaa Korkeimpaan hallinto-oikeuteen saakka.

Mikäli kuitenkin ehdotustamme ei hyväksytä, pidämme välttämättömänä, että 46 §:ssä oleva valituslupamenettely laajennetaan kaikkiin 45 §:ssä lueteltuihin sosiaalipalveluihin. Toimeentulotukea koskevissa asioissa asiakkaalla tulisi olla mahdollisuus valittaa Korkeimpaan hallinto-oikeuteen ilman valituslupamenettelyä, koska kysymyksessä perustuslain 19 §:ssä tarkoitettu viimesijainen etuus.

T) Kunnan velvollisuus osoittaa voimavaroja tulee ilmaista vahvemmin

Luonnoksessa ehdotettu 48 § 1 momentti on liian yleisluontoinen ja se voidaan helposti tulkita ”soft law” – tyyppisenä suosituksena ilman käytännön merkitystä. Olisi tärkeää, että säännökseen liitetään sanktioita noudattamisen tehostamiseksi, jotta kunnissa todella olisi riittävästi voimavaroja sosiaalihuollon toteuttamiseen. Ehdotamme 48 § 1 momenttiin lisäystä:

Kunnan on osoitettava riittävästi voimavaroja kunnan sosiaalihuoltoon. Aluehallintovirasto voi asettaa uhkasakon kunnalle, jos tietoon tulee, että kunta on alimitoittanut sosiaalihuollon voimavaroja eikä sosiaalihuoltoa ole voitu kunnassa toteuttaa tämän lain mukaisesti.

U) Asiakasmaksut on kohtuullistettava

Luonnoksen 60 §:ssä viitataan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulakiin ja todetaan, että sosiaalipalveluista peritään maksut tämän lain mukaisesti. Työryhmä ei lainkaan problematisoi sitä, että monissa kunnissa korkeat palvelumaksut ovat muodostuneet palvelujen käytön esteeksi. Erityisesti vähätuloiset vanhuksat syrjäytyvät, koska eivät pysty maksamaan kuntien heille asettamia korkeita asiakasmaksuja. Siksi asiakasmaksulain maksujen kohtuullistamis- ja vapauttamissäännöksiä tulisi syventää ja konkretisoida asiakkaiden maksukykyä vastaavaksi sosiaalihuoltolain uudistamisen yhteydessä. Sosiaalipalveluille tulisi myös säätää samantyyppinen vuotuinen maksukatto kuin terveystalouksille. Näin palveluja

runsaasti käytävien maksutaakka ei kohoaisi kohtuuttoman suureksi. Toivomme, että työryhmä paneutuisi myös palvelujen maksuihin ja tekisi niiden kohtuullistamisesta esityksiä.

V) Sosiaali- ja tukipalveluja ei saa pirstoa eri vastuutahoille

Julkisessa keskustelussa on terveydenhuolto määrittämässä lähes kaikkia palveluja ja tätä kautta lisäämässä medikalisaatiota sosiaalityön kustannuksella. Huolestuneisuutta lisää se, että terveydenhuoltolain ERVA –alueille tai SOTE –alueille tulee myös sosiaalihuollon tehtäviä siirrettäväksi. Jo nyt on pirstottu kunnallisen sosiaalihuollon palvelujärjestelmää palvelujen toimivuuden sijaan. Pirstominen rikkoo sosiaalipalvelujen ja sosiaalityön asemaa ja asiantuntijuutta saatetaan siirtää terveydenhuollon johtamaan ERVA –alueeseen (yhdistetyt sosiaali- ja terveydenhuollon alueet) tai SOTE –alueeseen. Peruskunnassa on mahdollista rakentaa kuntalaisten arkielämästä ja tarpeista lähtevät palvelut.

W) Johtopäätöksiä

Suomen sosiaalioikeudellinen seura SSOS pitää sosiaalihuoltolain uudistamista hyvin tärkeänä ja on valmis jatkossakin olemaan mukana valmistelutyössä. Kun uudistus nyt yli 30 vuoden jälkeen tehdään, olisi varmistettava, että asiakkaan kannalta uusi laki olisi tuntuvasti parempi kuin nykyinen laki. Uuden lain sisällössä tulisi selkeästi näkyä vuoden 2000 perustuslain, Euroopan ihmisoikeussopimuksen, Euroopan TSS – sopimuksen sekä EU:n Lissabonin sopimuksen Suomea koskevat velvoitteet

Helsingissä 13. päivänä maaliskuuta 2012

Suomen sosiaalioikeudellinen seura r.y.

<http://ssos.nettisivu.org/>

Yrjö Mattila

Helena Harju

Puheenjohtaja

Sihteeri

Puheenjohtajan

yhteystiedot:

Pukkilantie 3 A 9

00650 Helsinki

Puh. 040-7154166

yrjo.mattila@kela.fi